

Het belang van guanxi

AUTEUR ILSE VAN LIEMPT

Tijdens de voorbereiding van de derde AGORA van dit jaar, die in het teken zal staan van smokkel, stuitte de redactie op de afstudeerscriptie van Hung Wah Lam. Deze scriptie geeft een kijkje in de culturele aspecten van illegale migratie en mensensmokkel vanuit China. Na het Open Deur beleid van de Volksrepubliek China (1978) en de liberalisering van Chinese migratiewetgeving is de aspiratie om naar het Westen te gaan een onderdeel geworden van de dagelijkse realiteit van vele Chinezen. De daadwerkelijke mogelijkheden om naar het andere eind van de wereld te reizen zijn echter oneerlijk verdeeld. Als gevolg van deze 'mismatch' is sinds de tweede helft van de jaren tachtig mensensmokkel vanuit China op grote schaal begonnen. De georganiseerde misdaad is in dit opzicht eigenlijk het ultieme voorbeeld van globalisering. Nationale grenzen en andere restricties doen er voor criminelen namelijk niet toe, of vormen zelfs de aanleiding tot het bestaan van hun activiteiten.

De vraag die Hung Wah Lam zich als sinoloog in zijn scriptie stelt is of er iets 'typisch' Chinees is aan hoe Chinese mensensmokkelaars te werk gaan. Tijdens het beantwoorden van deze vraag weerlegt hij een aantal stereotype beelden aanzien van Chinese mensensmokkel. Er wordt bijvoorbeeld vaak over triades gesproken als het over Chinese criminele organisaties gaat. De berichtgeving rondom de Doverzaak, waarin zestig Chinezen in een vrachtwagen achter een lading tomaten vandaan werden gehaald en er 58 gestikt bleken, maakt het publiek duidelijk dat deze criminele bazen geen enkele rancune kennen. Hung Wah Lam nuanceert dit stereotype en onderscheidt, gebaseerd op de literatuur, verschillende typen men-

sensmokkelaars. Hiermee laat hij zien dat Chinese mensensmokkel helemaal niet zo georganiseerd is als we vaak denken.

Ook voor sociaal-ruimtelijke onderzoekers is dit een interessante scriptie, aangezien Hung Wah Lam laat zien dat migratiepatronen en -strategieën tot op zekere hoogte cultureel bepaald zijn. Chinezen hebben altijd hun familie als enige entiteit gezien die ze volledig kunnen vertrouwen. Hung Wah Lam toont op basis van literatuur aan dat Chinese familiebanden sterker zijn dan die van andere etnische groepen. Het feit dat de auteur sinoloog is heeft een opening gegeven naar Chinese literatuur waar geïnteresseerden op dit terrein hem zeer dankbaar voor zullen zijn. Een interessant voorbeeld

dat hij geeft van een 'typisch' Chinees cultureel element dat bij migratie een belangrijke rol schijn te spelen is 'guanxi'.

Westerse onderzoekers, waaronder Melvin Soudijn, een sinoloog die recentelijk gepromoveerd is op dit onderwerp, vertalen guanxi vaak als sociaal kapitaal. Melvin Soudijn gaat zelfs verder en stelt dat de nadruk op typische Chinese aspecten ons

teveel verkokert naar Chinezen doet kijken en vergelijking met andere groepen verhindert. Volgens Hung Wah Lam verschilt guanxi echter van westerse relaties in die zin dat Chinezen meer gepreoccupeerd zijn met het in stand houden van relaties en dat de mate van reciprociteit extreem complex ligt. Twee belangrijke aanverwante elementen zijn renqing (sociale verplichtingen) en mianzi (status hebben, mianzi kwijtraken is gezichtverlies lijden). Deze gecompliceerde, ongeschreven sociale regels hebben ook hun impact op migratiepatronen en -strategieën. Het is bijvoorbeeld voor een Chinese immigrant heel moeilijk om hulp

te weigeren aan een smokkelaar als er guanxi aan te pas komt. Uiteraard is het zo dat vertrouwen, maar ook schuld en schaamte, emoties zijn die in principe in alle maatschappijen voorkomen, maar Hung Wah Lam laat in zijn scriptie overtuigend zien dat de manier waarop deze emoties beleefd en uitgedragen worden voor Chinezen nogal verschillen.

Geconcludeerd kan worden dat Hung Wah Lam een uiterst zinvolle bijdrage heeft geleverd aan het inzicht in Chinese mensensmokkel en het culturele aspect van migratie. Ook heeft hij een interessante verkenning gedaan op het raakvlak van twee disciplines. Het komt niet vaak voor dat er voor een afstudeerscriptie interdisciplinair wordt gewerkt. Studenten zijn meestal nog zo bezig hun eigen discipline te verkennen dat het een stap te ver lijkt om je ook in de literatuur van een andere discipline te verdiepen. Deze scriptie vormt hierop een duidelijke uitzondering en is daarom uniek.

Hung Wah Lam (2005), Chinese Identities, Cultural Criminality. Exploring A New Concept of Cultural Criminology by Analyzing the Influences of Chinese Culture on Deviant and Criminal Behaviour in the Context of Chinese Organized Crime, Human Smuggling and Social Networks. Universiteit Leiden, Faculteit Sinologie.

Gecompliceerde, ongeschreven regels beïnvloeden Chinese migratiepatronen.

Voor wie geïnteresseerd is in het thema smokkel en daar graag meer over wil lezen: de redactie bereidt momenteel een themanummer over dit onderwerp voor, te verschijnen als nummer 3 van 2006.